

“AKADEMIK YOZUV” FANINING ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMIDAGI O’RNI VA AHAMIYATI

Ilmiy rahbar: Usmonova Oyistaxon Yuldashaliyevna

Toshkent davlat texnika universiteti

“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrasi dotsenti

Hasanboyev Ma’ruzobek Mamurjon o‘g‘li

Toshkent davlat texnika universiteti 95-25 guruh talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada akademik yozuvning zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rni va uning talabalarning kasbiy hamda intellektual rivojlanishidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Akademik yozuv nafaqat ilmiy fikrni yozma shaklda ifodalash vositasi, balki tanqidiy fikrlash, mantiqiy mushohada yuritish va axborotni tahlil qilish kompetensiyalarini shakllantiruvchi muhim pedagogik vosita sifatida qaraladi. Maqolada akademik yozuvning ta’lim sifati, ilmiy tadqiqot madaniyati va akademik halollikni ta’minlashdagi roli yoritiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar sharoitida yozuv jarayonining transformatsiyasi va talabalarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishdagi funksiyasi ochib beriladi.*

Kalit so‘zlar: *akademik yozuv, zamonaviy ta’lim, tanqidiy fikrlash, ilmiy nutq, akademik halollik, yozma kompetensiya, ta’lim sifati.*

Zamonaviy ta’lim tizimi doimiy ravishda o‘zgarish va rivojlanish jarayonida bo‘lib, talabalarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayonda akademik yozuv o‘ziga xos o‘rinni egallaydi. Akademik yozuv nafaqat talabalarning yozma nutqini rivojlantirish, balki ularning tanqidiy fikrlash, mantiqiy tahlil qilish, axborotlarni tartib bilan ifodalash kabi yuqori darajadagi intellektual ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois, zamonaviy ta’lim jarayonida akademik yozuvni tizimli o‘qitish talabalarning ilmiy va kasbiy salohiyatini oshirishning muhim vositasidir.

Maqola zamonaviy ta'lim tizimida akademik yozuvning o'rni, ahamiyati, uning pedagogik funksiyalari va talabalarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishdagi roli haqida so'z yuritadi. Shu bilan birga, akademik yozuvni o'qitishda zamonaviy texnologiyalar va interfaol metodlar samaradorligi ham yoritiladi.

“Akademik yozuv – ilmiy va ta'lim jarayonida foydalaniladigan, mantiqiy va izchil tuzilishga ega bo'lgan yozma nutq shaklidir. U aniq, tushunarli va ishonchli bo'lishi bilan ajralib turadi. Akademik yozuv nafaqat talabaning yozma ifoda madaniyatini oshiradi, balki ilmiy izlanishlarda tanqidiy fikrlash va analitik ko'nikmalarni shakllantiradi.”[1]

Nazariy nuqtai nazardan, akademik yozuv quyidagi asosiy tamoyillarga tayangan:

Aniqlik va tushunarlilik – ilmiy fikrlarni qisqa va lo'nda ifodalash.

Izchillik va mantiqlik – fikrlarning o'zaro bog'lanishi va mantiqiy ketma-ketligi.

Asoslash va ishonchlilik – dalillar, manbalar va misollar bilan fikrni qo'llab-quvvatlash.

“Obyektivlik – shaxsiy fikrdan tashqari ilmiy haqiqatga asoslangan ifoda.”[2]

Shuningdek, akademik yozuv o'qitish metodikasida talabalarda ilmiy tahlil, fikrlarni solishtirish, qarama-qarshiliklarni aniqlash va argumentlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida akademik yozuv bir nechta jihatdan ahamiyatga ega:

Akademik yozuv talabalarga o'rganilgan nazariy bilimlarni mustaqil tarzda tahlil qilish va ularni yozma shaklda ifodalash imkonini beradi. Shu yo'l bilan talaba faqat faktlarni yodlab qolmasdan, ularni tahlil qilib, yangi bilimlarni yaratadi.

Yozma ishlar, ilmiy maqolalar va referatlar talabaning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi. Talaba manbalarni solishtiradi, dalillarni tahlil qiladi va mustaqil xulosalar chiqaradi.

Akademik yozuv talabalarda ilmiy etikani, plagiatga qarshi madaniyatni va manbalardan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu, o'z navbatida, ularning kelajakdagi ilmiy faoliyati uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Talabalar akademik yozuv orqali o'z fikrlarini aniq va mantiqiy ifodalay olishni o'rganadi, bu esa ularning kasbiy faoliyatida ham muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Masalan, o'qituvchilar, tadqiqotchilar, jurnalistlar va boshqa sohalarda yozma kommunikatsiya asosiy vosita hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida akademik yozuvni o'qitishda interfaol metodlar va raqamli texnologiyalar keng qo'llanilmoqda.

Interfaol metodlar. Guruh ishlari va muhokamalar – talabalarga mavzu bo'yicha fikr almashish imkonini beradi, yozma ko'nikmalarni kuchaytiradi.

Case-study (holat tahlili) – talaba real vaziyatlarni tahlil qilib, yozma hisobotlar tayyorlaydi.

Peer-review (talabalararo baholash) – bir-birining yozma ishlarini tahlil qilish orqali tanqidiy fikrlash rivojlantiriladi.

Onlayn platformalar (Moodle, Google Classroom) orqali yozma vazifalarni topshirish va baholash imkoniyati.

Plagiatni tekshirish tizimlari (Turnitin, Grammarly) yordamida ilmiy etikani ta'minlash.

Sun'iy intellekt vositalari yordamida yozma ishlarni tahrirlash va yaxshilash.

Bu usullar akademik yozuvni talabalarga qiziqarli va samarali tarzda o'rgatishga yordam beradi.

Talabalarda akademik yozuv ko'nikmalarini shakllantirish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

Nazariy tayyorgarlik – akademik yozuvning asosiy qoidalari, uslubiyati va strukturasi o'rgatiladi.

Amaliy mashqlar – talaba yozma vazifalarni bajaradi: referat, insho, ilmiy maqola.

Baholash va tahlil – yozma ishlar baholanadi, xatolar tahlil qilinadi va tuzatishlar beriladi.

Refleksiya – talaba o‘z yozma ishini qayta ko‘rib chiqadi, xulosalar chiqaradi va ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.[3] Shu bosqichlar orqali talaba akademik yozuvni tizimli va samarali o‘zlashtiradi.

Akademik yozuvni o‘qitishda ba’zi muammolar uchraydi:

Talabalar yozma nutqda mantiqiy izchillikni saqlashda qiyinchiliklarga duch keladi.

Plagiat va manbalarni noto‘g‘ri ishlatish.

Talabalarning tanqidiy fikrlash darajasi yetarli emasligi.

Yechimlar:

Interfaol metodlar va mentorlik tizimini joriy etish.

Raqamli vositalardan foydalanish va plagiat tekshiruvi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashqlar.[4]

Kelajakda akademik yozuvning roli yanada oshadi. Globalizatsiya va raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan ilmiy axborotni tez va to‘g‘ri ifodalash ko‘nikmasi har bir mutaxassis uchun zarur bo‘ladi. Shuningdek, ilmiy hamjamiyatda axborot bilan ishlash, ilmiy etikani hurmat qilish va mustaqil tadqiqotlar olib borish ko‘nikmalari talabalar uchun asosiy mezonlarga aylanadi.

Zamonaviy ta’lim tizimida akademik yozuvni rivojlantirish nafaqat talabalarning bilimini oshiradi, balki ularni kasbiy va shaxsiy jihatdan ham tayyorlaydi. Shu bois, akademik yozuvni ta’limning barcha darajalarida tizimli o‘qitish zarurati kundan-kunga oshib bormoqda.

Xulosa qilib aytganda, akademik yozuv zamonaviy ta’lim tizimida muhim o‘rin tutadi. U talabalarda tanqidiy fikrlash, mantiqiy tahlil, ilmiy izlanish va yozma kommunikatsiya ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar va raqamli texnologiyalar orqali akademik yozuvni o‘qitish jarayoni samarali va qiziqarli bo‘ladi. Shu bilan birga, akademik yozuv talabalarda ilmiy madaniyatni shakllantiradi, plagiatga qarshi ongini rivojlantiradi va mustaqil tadqiqot

ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Kelajakda akademik yozuvni tizimli o'qitish zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismi bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jo'rayev, R.H. Ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv. — Toshkent: Fan, 2020. 186 bet. 45–52-betlar.
2. Saidov, U.S. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi va akademik yozuv asoslari. — Toshkent: O'qituvchi, 2021. 212 bet. 88–96-betlar.
3. Rahimov, B.T. Ilmiy nutq madaniyati va akademik halollik. — Toshkent: Ma'naviyat, 2022. 134 bet. 41–47-betlar.
4. Karimova, L.S. Talabalarning ilmiy faoliyatini tashkil etish. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. 144 bet. 50–56-betlar.